

Katarzyna Boni (Polsko)

Narozena v roce 1982, absolventka studia kulturologie na Varšavské univerzitě, sociální psychologie na univerzitě SWPS a Polské reportážní školy. Specializuje se na psanou tvorbu o Asii, kde přes čtyři roky bydlela i pracovala (mj. v Japonsku, Číně a Indonésii). Napsala *Kontener (Kontejner, společně s Wojciechem Tochmanem)* – knihu o životě syrských běženců a *Ganbare! Workshopy smrti* (česky: Absynt 2017, přel. Michael Alexa). Za tuto knihu o Japonsku obdržela v roce 2017 Celopolskou literární cenu pro spisovatelky „Gryfia“. „Reportáž je polyfonní vyprávění o ztrátě všeho a snaze po životě ve stínu smrti,“ uvedla předsedkyně poroty Joanna Laprus-Mikulska.

ukázku přeložil Michael Alexa

Slovník zakázaných slov

Corpse (mrtvola). Patnáct tisíc osm set devadesát čtyři *corpses* v celém Tóhoku. K tomu dva tisíce pět set šedesát dva pohřešovaných. Tisíc šest set padesát šest *corpses* v Rikuzentakatě.

Coffin (rakev). V nejlepším případě slepená z překližky. A když překližka došla, *corpse* se kladla na kousek celtoviny a přikryla zbytkem. *Home-made coffin*.

Crows (vrány). Přiletěly v dubnu. Spousta. Obrovská spousta. Některým *corpses* prý chyběly kusy tváří.

Flies (mouchy). Přiletěly v létě. Masité a líné.

Stench (smrad). *Stench* rozkládajících se těl, *stench* vlhka a *stench* hniající mořské soli. Pach léta v Rikuzentakatě.

Monster (nestvůra). Patnáct metrů vysoká mořská vlna, která ve vzduchu vytváří šedý oblak. Zuřící *monster* zničila čtyři tisíce čtyřicet pět budov. Celé centrum Rikuzentakaty.

Snakes (hadi). Takto vypadaly vlny, které rozbily okna v budovách a plazily se hlouběji do vnitrozemí.

Killer (zabiják). Zabití lidi našli dokonce deset kilometrů od břehu.

Thief (zloděj). Sebral dům, obchod i skleník pana Teiichiho. Nechal po sobě pouze dluhy.

S psaním mu pomáhají dobrovolníci z Let's Talk Foundation z Tokia. Přišli do Rikuzentakaty v listopadu 2011, aby místní učili anglicky. Jezdí jednou za měsíc, kontrolují, jestli studenti pokročili, a nechávají jim podklady pro další výuku. Pan Teiichi byl jenom na jedné hodině. Anglicky se jako každý Japonec učil ve škole. Ale nebyl dobrý žák. Dobrovolníci mu poradili, ať zapisuje svoje prožitky. Chtěl napsat jednu stránku. Krátké svědectví o tom, co se stalo. Skládal slova do vět, z vět vytvářel odstavce. Místo jedné stránky jich napsal padesát. O cunami nemůže přestat psát. Přestože cunami neviděl.

Providence (prozřetelnost). Dům matky pana Teiichiho stojí třináct kilometrů od moře. Po

zemětřesení tam zajel, aby zjistil, jestli je matka v pořádku. Nevěděl, že půl kilometru za ním se plíží monster, killer a thief.

Seedlings (sazenice). Rostliny, které pan Teiči choval a ke kterým chtěl po návštěvě matky zajet (viz *providence*), aby je ochránil před sněhem. Žena mu udělala scénu, obvykle byla jako myška, tentokrát mu nedovolila vrátit se domů.

Blackout (výpadek proudu). Díky němu nebylo možné čerpat benzin na pumpě po cestě do matčina domu. O tři minuty později benzinku zalilo cunami.

To mope (být jako tělo bez duše). Činnost, které se oddával v noci, když nešel proud a pan Teiči neměl žádné zprávy o tom, co se stalo v centru. Pan Teiči *moped* o susedech, domu, obchodu a svých *seedlings*.

Slova jako mrtvola, ostatky, bojiště či rakev nechce pan Teiči vyslovovat v japonštině. Před slovy ale utéct nemůže, protože si je bezděčně opakuje jako mantru. Pokud ne nahlas, pak v duchu. Musí je zapsat, jinak by zešílel, a v cizím jazyce jsou cizí i slova. Řetězec písmen, která nic neznamenají. Dá se předstírat, že jsou méně bolestná.

To prostrate with shock (utrpět ničující šok). Pocit, který naplnil pana Teičiho, když z kopce shlédl na zničenou Rikuzentakatu.

Habit (zvyk). Něco, co panu Teičimu velí poslouchat hvízdání vlaku, přestože ví, že cunami poničilo koleje, a myslet na svůj počítač, přestože ví, že ho spláchla vlna. Jako by mozek pana Teičiho nechápal, co se stalo.

Identity (totožnost). To, co pan Teiči ztratil spolu s domem, obchodem, dokumenty, skleníkem a se svými *seedlings*, které dokázal vyšlechtit tak, že z jednoho kořene vyrostly dvě různé odrůdy rajčat či lilku.

Pan Teiči nepřestává myslet na to, zda se dalo katastrofě vyhnout. Zkoumá historii města, v archivech hledá dávné popisy cunami. Měří kmeny stromů a vypočítává jejich stáří. Slaná voda je pro kořeny zkáza. Pokud je tedy strom starší než zmínky o cunami, je to podle pana Teičiho znamení bezpečného místa.

Harbinger (předzvěst). Určitě nějaká byla a lidé jí jenom nevěnovali pozornost. Přestože na počátku března říkali, že se dějí zvláštní věci. Ryby zmizely z řek. A nad domy létala hejna zlověstně krákajících *crows*.

Warning (varování). Zemětřesení z 9. března, po kterém zaznělo varování před cunami. Voda v oceánu se zvedla o padesát centimetrů. Vlna byla ale příliš slabá, aby zalila les sedmdesáti tisíc borovic na pobřeží.

Pipes (trubky). Hned po zemětřesení z 11. března prýštily z pipes hotové gejzíry vody. Všichni si mysleli, že je poškodily otřesy, byl to ale *harbinger* blížící se katastrofy.

V březnu roku 2012 vydal pan Teiči vlastním nákladem první verzi anglicky psané knihy *The Seed of Hope in the Heart*. Spleené strany A4 s obálkou z měkkého papíru, s fotografií nádherné borovice – jediné, která z přímořského lesa sedmdesáti tisíc borovic přežila. Kniha se dá koupit v obchůdku Semena pana Teičiho. Stojí na témže místě, kde stál před příchodem

cunami. Pan Teiči jej opravil vlastníma rukama. Vždycky je uvnitř. Opatruje sazenice ve sklenících, ověřuje významy slov ve slovníku nebo hledí z okna na obrovské staveniště: jeřáby, bagry, nákladáky.

Planks (prkna). Kusy nějakého domu, ze kterých se dá vytvořit cedule. Ta se dá zatlouct na místo, kde kdysi stával obchod, a napsat na ni: „Já, prodavač semen, jsem naživu.“

Rubble (hromada sutin). Místo, kde se dají sebrat polámané *planks* a hřebíky, které poslouží k rekonstrukci obchodu. Před použitím kusů cizích domů je nutné se pomodlit a zemřelému poprosit o souhlas. *Wig* (paruka). Černé vlasy nalezené během prohledávání rubble. A opodál kousek masa. Když člověk najde wig, je lepší si zakrýt oči, vrátit se do evakuačního centra a zavolat policii. Policie řekla panu Teičimu, ať je tam zavede. Zeptal se, jestli je to wig. Odpověděli, že ne.

Ladle (naběračka). Kuchyňský nástroj, který může s bambusovou násadou sloužit jako lopata k vykopání pět metrů hluboké jímky. Pitná voda je pro nové *seedlings* nezbytná. Pan Teiči chtěl, aby se do zdejší pustiny vrátila zeleň.

Pan Teiči každý rok vydává novou verzi své knihy. Čtvrtá, rozšířená o historii města, čítá 137 stran. A vzniká pátá. Když pan Teiči čekal na zákazníky, začal spojovat do vět čínské znaky. Verzi v mandarínštině vydal v roce 2014. Nedávno byl na setkání se svými čtenáři na Tchajwanu. Když jsme se seznámili, slíbil, že napíše i polskou verzi. Přeložil úvod, pak ale usoudil, že je to příliš náročný jazyk.

Nyní zkouší, jestli slova ve španělštině bolí méně.

Cadáver (mrtvola). Patnáct tisíc osm set devadesát čtyři cadáveres v celém Tóhoku. K tomu dva tisíce pět set šedesát dva pohřešovaných. Tisíc šest set padesát šest cadáveres v Rikuzentakatě.

Ataúd (rakev). V nejlepším případě slepená z překližky. A když překližka došla, cadáver se kladla na kousek celtoviny a přikryla zbytkem. Home-made ataúd.

Cuervos (vrány). Přiletěly v dubnu. Spousta. Obrovská spousta. Některým cadáveres prý chyběly kusy tváří.

Moscas (mouchy). Přiletěly v létě. Masité a líné.

Hedor (smrad). Hedor rozkládajících se těl, hedor vlhka a hedor hniјící mořské soli. Pach léta v Rikuzentakatě.